

Četvrta godišnja konferencija Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu „Pristup javnosti i transparentnost pravosudnog sistema – Evropski standardi i praksa u BiH“

Pripremili: Organizatori Četvrte godišnje konferencije Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu

AIRE Centar (*Advice on Individual Rights in Europe – The AIRE Centre*) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine, kao suorganizatori, u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine, organizovali su četvrtu godišnju konferenciju Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu na temu „Pristup javnosti i transparentnost pravosudnog sistema – Evropski standardi i praksa u BiH“ (Konferencija). Pravosudni forum je dio širih aktivnosti AIRE Centra u Bosni i Hercegovini usmjerenih ka jačanju implementacije Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) i njenih standarda u Bosni i Hercegovini, što pruža direktnu podršku jačanju vladavine prava i potpunijem poštovanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Organizovan je uz pomoć Britanske ambasade u Sarajevu kao podrška pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine u procesu pripreme za evropske integracije. Ciljevi Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu jesu unapređenje saradnje među najvišim sudskim instancama i harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini, kako bi ona bila ujednačena s evropskim standardima, kao doprinos pravnoj sigurnosti svih njenih građana. Konferencija je održana 25. maja 2021. godine u Sarajevu. Zbog epidemioloških mjera koje su na snazi u Bosni i Hercegovini broj učesnika koji su direktno učestvovali na Konferenciji je bio ograničen, s tim što je šira publika imala mogućnost da je prati putem Zoom platforme.

Imajući u vidu aktuelnost i posljedice koje je ostavila jedna od najvećih globalnih kriza nakon Drugog svjetskog rata, pandemija COVID-19, ove godine su u fokusu Konferencije bili izazovi koje je protekla godina postavila pred sudove u Bosni i Hercegovini, ali i sudove u drugim evropskim državama i Evropski sud za ljudska prava. Ovi izazovi su zahtijevali nužno prilagođavanje načina rada s ciljem zadovoljavanja zahtjeva koje su pred sudove u datim okolnostima postavili evropski pravni standardi. Ovakve okolnosti su se neminovno odrazile i na pristup javnosti i transparentnost rada pravosudnih organa.

Naime, u Bosni i Hercegovini je istraživanje koje je uz podršku AIRE Centra proveo Mediacentar pokazalo da su epidemiološke mjere na snazi donijele dodatne komunikacijske izazove pravosuđu, s obzirom na to da je najveći broj ročišta bio odložen, a sudovi su uvodili skraćeno radno vrijeme i posebni režim organizacije rada. Posebnu pažnju u pogledu obavještanja javnosti i transparentnosti u radu pravosuđa su u datom vremenu privukli predmeti koji su od izrazitog društvenog značaja, kao što su predmeti korupcije, organizovanog kriminala i ratnih zločina, a odlaganje ročišta je uticalo i na negativnu percepciju javnosti o radu pravosudnih organa. Izvještaj: „Transparentnost rada pravosudnih institucija tokom pandemije: Javna komunikacija i odnosi s medijima“ se može preuzeti na linku <https://bit.ly/3i9f7GY>, dok je izvještaj „Medijsko izvještavanje o predmetima i radu pravosuđa tokom pandemije u Bosni i Hercegovini“ dostupan na linku: <https://bit.ly/3uIvlJQ>.

Konferencija je učesnicima pružila pravu priliku da diskutuju o iskustvima koja su stekli u suočavanju s navedenim izazovima, posebno u pogledu načina vođenja rasprava, donošenja sudskih odluka, provođenja obuke tokom pandemije, te omogućavanja pristupa javnosti suđenju i obavještanja javnosti o radu pravosuđa. Cilj diskusije je bio usmjeren na razmjenu iskustava te pronalaženje djelotvornih načina prevazilaženja poteškoća shodno obaveznoj primjeni Konvencije, kao i podsticanju saradnje između najviših sudova u kontinuiranom razvoju vladavine prava i ljudskih prava. Također, jedan od ciljeva diskusije je bio ocjena o tome jesu li pravosudni organi u BiH na adekvatan način odgovorili na komunikacije izazove, kao i utvrđivanje preporuka u pogledu povećanja transparentnosti pravosuđa tokom perioda krize kao što je pandemija COVID-19. Iz tog razloga su na Konferenciji bili prisutni i novinari koji izvještavaju javnost o radu pravosuđa. Učestvovanje predstavnika iz medija je dalo poseban doprinos Konferenciji, s obzirom na mogućnost njihove direktne diskusije i razmjene mišljenja s nosiocima najviših pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini, što se ogledalo i u zaključcima s Konferencije.

Konferenciju su otvorili Zlatko Knežević, predsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Biljana Braithwaite, direktorica za Zapadni Balkan iz AIRE Centra, Halil Lagumdžija, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, i Matt Field, ambasador Britanske ambasade.

Učesnicima se *online* uvodnim obraćanjem obratio Robert Spano, predsjednik Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, koji je učesnike uveo u panel diskusiju na temu „Transparentnost i važnost jačanja povjerenja u pravosudni sistem“. Predsjednik Spano je istakao da smo svjedoci nazadovanja vladavine prava u evropskim zemljama, na što ukazuju i predmeti Evropskog suda za ljudska prava koji se tiču nezavisnosti pravosuđa i tenzija između grana vlasti. Predsjednik Spano je podsjetio da svi moraju uložiti napore kako bi se nezavisnost sudova očuvala, te da i druge grane vlasti moraju razumjeti svoju ulogu u tome. U odnosu na pandemijske izazove, jasno je istakao da su uz pomoć informacijskih tehnologija nadomještene mnoge aktivnosti koje se tiču pravosudnog dijaloga, kao i da danas sudovi moraju biti otvorene, transparentne institucije koje žive u skladu s modernim vremenima.

Također, o izazovima pravosuđa tokom pandemije, načinu rada i iskustvima, odnosno sudu i javnosti, putem *online* komunikacije se obratio i Lord Robert Reed, predsjednik Vrhovnog suda Ujedinjenog Kraljevstva, koji je detaljno i na vrlo jasan i praktičan način prikazao na koji način se odvija suđenje pred tim Sudom, a posebno kako se odvija obavještanje javnosti o toku suđenja i o presudama tog Suda. Saznanja o mogućnostima koja sudovi imaju na raspolaganju tokom perioda kriza kroz primjere koje je iznio Lord Robert Reed mogu biti inspirativna u organizaciji pravosuđa drugih država članica Vijeća Evrope, uključujući Bosnu i Hercegovinu.

Na Konferenciji su organizovane dvije panel diskusije na odabrane teme.

Prvu panel diskusiju na temu „Transparentnost pravosudnog sistema“ vodili su: Mato Tadić, potpredsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Emira Hodžić, registrar Suda Bosne i Hercegovine, Vesna Antić, predsjednica Vrhovnog suda Republike Srpske, Vesna Ćorović-Stanković, predsjednica Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Damjan Kaurinović, predsjednik Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH, i Admir Suljagić, direktor Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća.

Drugu panel diskusiju na temu „Pristup javnosti u pravosudnom sistemu“ otvorio je uvodnim govorom Faris Vehabović, sudija Evropskog suda za ljudska prava. Učesnici drugog panela su bili: Dragoljub Reljić, direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Jelena Radojević-Kapor, urednica informativnog programa BHRT-a, Vildana Selimbegović, glavna i odgovorna urednica

Oslobođenja, Sandra Gojković-Arbutina, glavna i odgovorna urednica *Nezavisnih novina*, Denis Džidić, direktor agencije BIRN, i Anida Sokol, istraživačica i projektna koordinatorica organizacije Mediacentar iz Sarajeva. Ukratko, tokom ove dvije panel diskusije, učesnici su se aktivno uključivali i iznosili svoje stavove s primjerima u vezi s poteškoćama na koje nailaze u radu sudova, a što se odražava na transparentnost i percepciju javnosti o tom segmentu. Istaknuto je da je pristup javnosti radu pravosudnog sistema ograničen i suočava se sa zahtjevima koji otežavaju izvještavanje, odnosno da je potrebno poboljšati komunikacijske prakse pravosudnih organa. Također, učesnici su otvoreno diskutovali i o pojačanom javnom interesu u pogledu određenih sudskih predmeta s osvrtnom na zaštitu privatnosti, posebno cijeneći i zakonodavne promjene koje se očekuju u propisima o zaštiti ličnih podataka. Konferencija je pružila priliku za iznošenje prijedloga za unapređenje komunikacijskih praksi u sudovima i obezbjeđivanje kvalitetnijeg medijskog izvještavanja.

I ova Konferencija obiluje značajnim zaključcima, među kojima je usvojen jedan generalnog karaktera, a u odnosu na ostale uključene aktere i pravosudne organe su usvojene posebne grupe zaključaka, i to kako slijedi:

Opšti zaključak

1. Učesnici Pravosudnog foruma za BiH su jedinstvenog stajališta da su javnost i transparentnost rada javnih institucija temelj moderne demokratije i da se to posebno odnosi na pravosudne institucije kao jedan od stubova vlasti, zbog čega je potrebno dodatno raditi na unapređenju javnosti i transparentnosti rada pravosudnih institucija na svim nivoima.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV)

2. Ujednačiti praksu sudova u pristupu informacijama kroz sveobuhvatnu i jedinstvenu Komunikacijsku strategiju pod pokroviteljstvom VSTV-a, koju bi slijedili svi sudovi.
3. Revidirati postojeće Smjernice VSTV-a za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim *internet* stranicama i donijeti smjernice koje će biti obavezujuće.
4. Razmotriti donošenje smjernica za javne istupe za sudije i tužioce, uključujući i korištenje društvenih mreža.
5. Obezbijediti da u procesu imenovanja nosioci pravosudnih funkcija u svoje planove rada uvrste i plan za unapređenje komunikacije i razvijanje odnosa s medijima.
6. Razviti interni okvir za praćenje komunikacija pravosudnih institucija.

VSTV/sudovi

7. Razmotriti mogućnost *online* praćenja suđenja.
8. Tehničko unapređenje zvaničnih internetskih stranica sudova.
9. Uspostavljati lako pretražive i javno dostupne baze sudskih odluka koje će biti objavljivane pravovremeno.

Redovni sudovi/Ustavni sud

10. Razvijati odnose s medijima (održavanjem više konferencija za štampu, proaktivnim objavljivanjem informacija na *internet* stranicama).
11. Organizovati obuke i edukativne materijale (poput vodiča ili video-sadržaja) za medije i novinare kako bi bolje razumjeli način rada različitih sudova (npr. razlike u radu između redovnih i ustavnih sudova) i način donošenja odluka u svakom od njih, te razlike u radu između tužilaštva i suda.

12. Organizovati edukaciju predstavnika pravosudnih institucija za odnose s medijima i komuniciranje s javnošću.
13. Osmisliti edukativne programe za različite kategorije (učenike osnovnih i srednjih škola, studente) kako bi se objasnili rad, uloga i značaj sudova u skladu s kapacitetima institucije.
14. Pisati jasnija saopštenja, koristiti jezik koji mogu razumjeti i oni koji nisu pravnici.

Ustavni sud BiH

15. Uvesti praksu održavanja sjednica Ustavnog suda BiH u gradovima širom BiH, te time promovirati ulogu i značaj Suda.

Donatori

16. Obezbijediti finansijsku podršku medijima da prate pravosudne teme.

Nevladine organizacije

17. Monitoring komunikacije pravosudnih institucija i medijskog izvještavanja.

Snimak konferencije dostupan je na linku <https://bit.ly/3i7EDfP>.